

NEKE POJEDINOSTI IZ POVIJESTI PUČKOG OTVORENOG UČILIŠTA U ZAGREBU

Dušan Petričević
dusan.petricevic@zg.t-com.hr

Sažetak

Povodom 110 godina obrazovanja odraslih u Pučkom otvorenom učilištu Zagreb održan je okrugli stol na kome su elaborirane teme o njegovoj ulozi i doprinosu razvoju obrazovanja odraslih u Zagrebu i Hrvatskoj. Za razliku od šire elaboriranih tema, u ovome prilogu nude se odgovori na pitanja o početcima rada Pučkog sveučilišta u Zagrebu: što je potaknulo A. Bazalu na pokretanje inicijative za osnivanje Pučkog sveučilišta u Zagrebu, tko je osnivač Pučkog sveučilišta u Zagrebu, koji je bio cilj osnivanja Pučkog sveučilišta kao ekstenze (extendere – nastavak naobrazbe u posebnim tečajevima poslije završenih nauka) Sveučilišta u Zagrebu, zašto je ekstenza nazvana Pučko sveučilište, koje godine i u kojim prostorijama su održavana prva predavanja, tko su bili predavači u Pučkom sveučilištu, i o kome je ovisila nastavna osnova Pučkog sveučilišta? Uz odgovore na postavljena pitanja, u ovome prilogu želi se istaknuti doprinos Radničkog i narodnog sveučilišta u Zagrebu primjeni induktivnog metodološkog pristupa programiranju planova i programa za osposobljavanje novih i nekvalificiranih radnika za rad na manje složenim radnim mjestima kao i za druge potrebe poduzeća (doškovanje, prekvalifikacije, specijalizacije, uvođenje pripravnika u procese rada).

Ključne riječi: nastavnici; osnivanje; organizacija; Pučko učilište Zagreb

Do odgovora na postavljena pitanja došlo se analizom dokumenata navedenih u izvorima.

Što je potaknulo A. Bazalu na pokretanje inicijative za osnivanje Pučkog sveučilišta u Zagrebu?

Sasvim je izvjesno da je Albert Bazala sa suradnicima inicijativu za osnivanje Pučkog sveučilišta u Zagrebu temeljio, s jedne strane, na uvidu u razvoj različitih institucija za obrazovanje odraslih za rad u poljoprivredi, rudarstvu, šumarstvu i manufakturama kao

i na uvidu u osnivanje sveučilišnih ekstenzi u zapadnoeuropskim državama, a s druge strane, na uvidu u prisutan nesklad između rastućih potreba zagrebačkog i hrvatskog gospodarstva za stručnim radnicima i niske obrazovne i kvalifikacijske strukture stanovnika i nepostojanju institucije za obrazovanje odraslih.

Tko je osnivač Pučkog sveučilišta u Zagrebu?

Da bi makar umanjio uočeni problem, Albert Bazala sa suradnicima, 1907. godine, u Senatu Sveučilišta u Zagrebu, inicirao je osnivanje pučkih sveučilišta u Zagrebu i u većim mjestima Hrvatske. Na sjednici Senata Sveučilišta u Zagrebu, 29. 11. 1907. godine, donijeta je odluka o osnivanju Pučkog sveučilišta kao sveučilišne ekstenze.

Od tada pa sve do osnivanja zasebne institucije za obrazovanje odraslih u Zagrebu, (1946. godine) Sveučilište u Zagrebu radilo je na dva obrazovna puta: putu za obrazovanje redovitih studenata na fakultetima i putu za izvanškolsko obrazovanje odraslih.

Koji je bio cilj osnivanja Pučkog sveučilišta kao ekstenze Sveučilišta u Zagrebu?

Cilj osnivanja pučkog sveučilišta u Zagrebu i Hrvatskoj bio je omogućiti svim slojevima naroda da stječu znanja koja je donijela Druga industrijska revolucija (XIX/XX. st.), a postojeće škole (osnovna i srednje) ni fakulteti nisu mu omogućavale stjecanje tih znanja. A. Bazala je smatrao da se nedostatak postojećih škola i fakulteta može otkloniti širenjem pučkih sveučilišta na kojima će se „*sveučilišnim predavanjima u prvom redu širiti nauku, pružiti svim željnima priliku, da steknu ono znanje, koje od obrazovana čovjeka danas s pravom tražimo*“ [1, str. 5.].

Zašto je ekstenza Sveučilišta u Zagrebu nazvana Pučko sveučilište?

Ekstenza Sveučilišta u Zagrebu nazvana je **Pučko sveučilište** zato što se željelo riječju **pučko** (narodno) naglasiti njegovu namjenu (obrazovanje naroda), a riječju **sveučilište** istaknuti Sveučilište u Zagrebu kao njegov osnivač, upravljač i nadzornik. Dakle, riječ **sveučilište** nije se odnosila na visokoškolsko obrazovanje naroda niti na sve vrste i razine obrazovanja odraslih, već se odnosila na osnivača ekstenze.

Koje godine i u kojim prostorijama su održavana prva predavanja u sveučilišnoj ekstenzi?

Prvo sveučilišno predavanje održano je 7. studenoga 1912. godine. O početku rada Pučkog sveučilišta u Zagrebu I. Supek (1916 – 2007.) kaže: „*Jedan od svjetionika u našem gradu bijaše Pučko sveučilište, gdje se svake večeri priređivalo predavanje široj publici. Jedan od najzanimljivijih predavača bio je profesor filozofije Albert Bazala, predsjednik Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, autor prve trosveščane Povijesti filozofije u nas. ... U pučkom sveučilištu nastupale su razne struje iz znanstvenog, književnog i*

političkog života i ta je živahnost privlačila stotine slušatelja, najviše nas gimnazijalaca koji bismo pljeskali ili gundali na razna izlaganja. Izlazeći iz zatvorenih senata i vijeća, sveučilišni su profesori tu pripremali prave turnire za javnost ...“ [3, str. 67.]. Predavanja Pučkog sveučilišta održavana u dvorani koja je bila u zgradi Tehničkog fakulteta na Marulićevu trgu.

O kome je ovisila nastavna osnova Pučkog sveučilišta?

A. Bazala je smatrao da nastavna osnova (obrazovni program) Pučkog sveučilišta mora ovisiti o želji i zanimanju publike i o cilju podizanja njene kulturne razine. Međutim, u praksi su u nastavnu osnovu (obrazovni program) najčešće uvrštavane teme koje su sveučilišni nastavnici smatrali aktualnim.

Tko su bili predavači u Pučkom sveučilištu?

Uz A. Bazalu, predavači u Pučkom sveučilištu bili su profesori zagrebačkih fakulteta.

Doprinos Radničkog i narodnog sveučilišta u Zagrebu primjeni induktivnog metodološkog pristupa za programiranje strukovnih nastavnih planova i programa

Radi nerazvijene metodologije programiranja, sve do 1963. godine, nastavni planovi i programi za potrebe strukovnog obrazovanja učenika i odraslih programirani su *ex cathedra*, a programeri su bili iskusni stručnjaci u poduzećima, Ministarstvu industrije i u ustanovama za strukovno obrazovanje učenika i odraslih. S obzirom na to da tako izrađeni nastavni planovi i programi često nisu zadovoljavali potrebe različitih radnih mjesta i zanimanja u različitim procesima rada, bilo je potrebno razviti postupak pomoću koga će se doskočiti tome nedostatku. S ciljem rješenja toga nedostatka, radnici Radničkog sveučilišta u Zagrebu, S. Jovančević i I. Zlatar, su 1963. godine, u nakladi Radničkog sveučilišta, objavili rad pod nazivom: *Programiranje osposobljavanja za radna mjesta u privrednim organizacijama*. Tim radom, oni su, s jedne strane, afirmirali induktivni metodološki postupak izrade nastavnih planova i programa za potrebe osposobljavanja radnika za rad na radnim mjestima, a na drugoj strani, oni su omogućili svima koji su bili suočeni s obvezom programiranja za potrebe osposobljavanja radnika (programerima u tvorničkim centrima za izobrazbu radnika ili i u kadrovskim službama, u srednjim strukovnim školama i u ustanovama za obrazovanje odraslih), da nauče temeljna pravila programiranja induktivnim postupkom. Ta pravila podrazumijevala su:

a) da planove i programe za osposobljavanje radnika trebaju izrađivati timovi kompetentnih stručnjaka, među kojima ključnu ulogu imaju dobri poznavatelji onog radnog mjesta za koje radnika treba osposobiti (poslovođa i pogonski inženjer), te industrijski psiholog, liječnik medicine rada i industrijski pedagog;

b) da se rad tima treba odvijati u sljedećim koracima: popis poslova na radnom mjestu - pedagoška analiza popisa poslova – oblikovanje nastavnog plana za osposobljavanje sa strukovno-teorijskim i praktičnim dijelom.

Izvori:

- Bazala, A. (1907). Pučka sveučilišna predavanja (Njihova uredba i svrha). Zagreb, Izdanje knjižare u korist Ćirilo-Methodskih zidara (Šimunić i drugi)
- Jovančević, S., Zlatar, I. (1963). Programiranje osposobljavanja za radna mjesta u privrednim organizacijama. Zagreb, Radničko sveučilište „M. Pijade“
- Supek, I. (2006). Tragom duha kroz divljinu. Zagreb, Profil
- *** (2003). Obrazovanje odraslih u Hrvatskoj. Zagreb, Pučko otvoreno učilište i Hrvatsko andragoško društvo

SOME DETAILS FROM THE HISTORY OF OPEN UNIVERSITY IN ZAGREB

Dušan Petričević

dusan.petricevic@zg.t-com.hr

Summary

On the occasion of 110 years of adult education at the Open University Zagreb, a round table was held during which topics on its role and contribution to the development of adult education in Zagreb and Croatia were elaborated. In contrast to broadly elaborated themes, this article offers answers to questions about the beginning of the University of Zagreb's work: which prompted A. Bazalu to launch the initiative for the founding of the Open University in Zagreb, as extenze (extendere - continuation of education in special courses after graduate studies) of the University of Zagreb. Why was the extension called the Pučko Učilište, which year and on which premises the first lectures were held, who were lecturers at the Open University in Zagreb, who organised the teaching basis of the Open University? In addition to the answers to the questions asked, the paper emphasizes the contribution of the Radničkog i narodnog učilišta Zagreb using an inductive methodological approach to the programming of plans and programs for the training of new and unskilled workers for work in less complex jobs as well as for other needs of enterprises (eg, specialization, introduction of trainees in work processes).

Key words: founding; organisation; teaching: Open University.